

KAITSEMINISTEERIUM

**ARUANNE KAITSEVÄEKOHUSTUSE TÄITMISEST JA
KAITSEVÄETEENISTUSE KORRALDAMISEST 2017. AASTAL**

Tallinn 2018

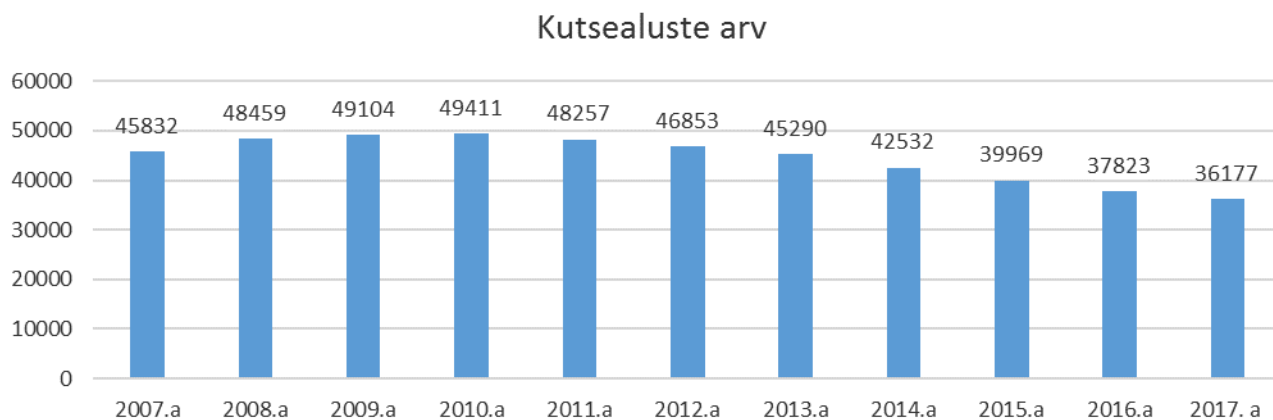
SISUKORD

1. ARUANDE KOKKUVÕTE	3
2. 2017. AASTA PEAMISED STATISTILISED ANDMED	6
3. KAITSEVÄEKOHUSTUSLASTE ARVESTUS.....	8
4. KAITSEVÄETEENISTUSKOHUSTUSLASE TERVISENÕUETELE VASTAVUSE HINDAMINE	12
5. AJATEENISTUSSE KUTSUMINE.....	15
6. AJATEENISTUS	16
7. ASENDUSTEENISTUS.....	18
9. KUTSEALUSTE, AJATEENIJATE JA RESERVVÄELASTE ARVAMUSUURINGUD	20
10. TEGEVVÄELASED	22
11. PEAINSPEKTORITEENISTUS	23
12. OLULISEMAD TEGEVUSED 2018. AASTAL	24

1. ARUANDE KOKKUVÕTE

Käesolev aruanne on koostatud kaitseväeteenistuse seaduse § 9 alusel ning annab ülevaate kaitseväekohustuslaste, ajateenijate, tegevväelaste ja reservväelastega seotud eesmärkide täitmisest 2017. aastal.

Kaitseväekohustuslastena arvele võetud isikute arv on endiselt vähenemas (joonis 1), mis tuleneb 17-aastaseks saavate aastakäikudes meessoost isikute arvu langusest ning mis jätkub ka järgmistel aastatel.

Joonis 1. Kutsealuste arv aastatel 2007-2017

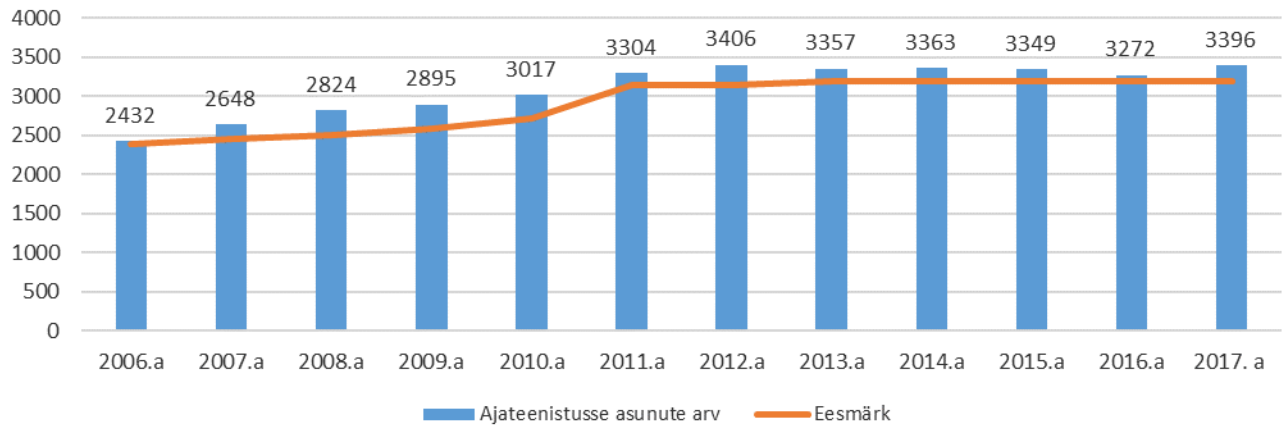
Kaitseväekohustuslaste tervisenõuetele vastavuse hindamises on toimunud mõningad positiivsed trendid võrreldes 2016. aastaga. Kaitseressursside Ameti arstlike komisjonide poolt tehtud otsuste põhjal vastas kehtivatele tervisenõuetele 36% (2016. a - 32%), ei vastanud 21% (2016. a - 24%) ning ajutiselt ei vastanud 42% (2016.a - 44%) kutsealustest.

2017. aastal pöörati senisest suuremat tähelepanu arstlike komisjonide tööpraktika ühtlustamisele ja kaasajastati tervisenõudeid, mis hakkasid kehtima alates 1. jaanuarist 2018. Olulise muudatusena said arstlikud komisjonid 2017. aastal isiku nõusolekul ligipääsu Tervise Infosüsteemis olevatele terviseandmetele, mis võimaldab olulisel määral parandada arstliku komisjoni käsutuses oleva terviseandmestiku kvaliteeti ning vältida dubleerivate terviseuuringute tegemist.

Kutsealuste ajateenistusse suunamisel täitis Kaitseressursside Amet sarnaselt eelmiste aastatega täielikult 2017. aastaks kehtestatud plaani, suunates aega teenima 3 396 meessoost kutsealust ning 34 vabatahtlikult ajateenistusse tulnud naist. Ajateenistust alustanud naiste arv on jäänud 2016. aastaga samasse suurusjärku ning vabatahtlikult asus ajateenistusse 34% ajateenistusse suunatud kutsealustest. Kaitseministeeriumi valitsemisala ambitsiooniks on ajateenistusse asuvate naiste ja vabatahtlikult ajateenistust alustavate kutsealuste arvu jätkuv suurendamine ka järgmistel aastatel.

Ajateenistuse korraldamisel suutis Kaitseväge 2017. aastal mehitada ja välja õpetada ettenähtud arvu reservüksusi. Endiselt pööratakse suurt tähelepanu ajateenistuse katkestanute osakaalu vähendamiseks, mis 2017. aastal oli 18,8% (2016.a 20%). Samas on ka edaspidi võimalik kiirreageerimisstruktuuris olevaid puudujääke täita põhivalmidus- ja täiendreservis olevate reservväelastega, seega ajateenijate väljalangevus otseselt reservarmee toimimist ei õhnesta.

Ajateenistusse asunute arv

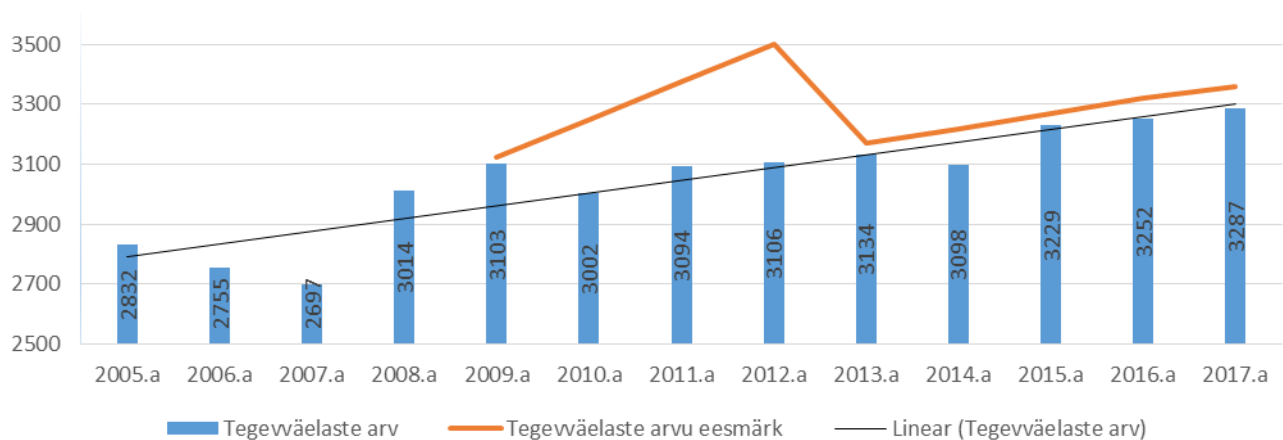

Joonis 2. Ajateenistusse asunute arv 2006-2017

Reservväelaste õppekogunemistel osales 2017. aastal 2405 reservväelast ehk 69,5% kutsutust, mis on parem tulemus kui 2016. aastal (65,8%). Täiendavalt viidi 2017. aasta 6-10. detsembril läbi lisaõppekogunemine: 698-st ametikohast komplekteeriti 540 ehk 77%. Lisaks plaanilistele õppekogunemistele oli 2017. aastal vabatahtlikult kaasatavate reservväelaste piirarvuks 400. Katseväge kutsus ja kaasas õppekogunemistele 316 reservväelast.

Ajateenijate seas läbi viidavas arvamusuuringust selgus, et isikliku avalduse alusel teenistusse tulnud ajateenijad on positiivsemalt meelestatud ning peavad paremini koormusele vastu (kui 2009. aastal oli isikliku avalduse alusel tulnud ajateenijaid 10%, siis 2016. aastal oli neid ligi 40%).

Tegevväelaste arv suurenes 2017. aasta lõpuks võrreldes aasta algusega 35 tegevväelase võrra (joonis 3), ehk vähem kui algselt plaanitud.

Joonis 3. Tegevväelaste arv 2005-2017

Peamised arendustegevused 2018. aastal:

- töötatakse välja vajalikud tehnilised lahendused, mis toetavad kutsete ja teatiste kättetoimetamist elektrooniliselt erinevate riiklike e-teenuste kanalite kaudu;
- jätkatakse kaitseväekohustuse täitmisest kõrvalehoidjate suhtes täiendavate sunnimeetmete rakendamise elluviimist;
- jätkatakse Kaitseressursside Ameti iseteenindusportaali arendamisega, mille kaudu hakkab toimuma teatiste, otsuste ja kutsete kättetoimetamine kaitseväekohustust võtta soovivatele isikutele, kutsealustele ja reservväelastele;
- jätkatakse arstlike komisjonide tööpraktika ühtlustamist uute tervisenõuete rakendamisel ning tõhustatakse arstlike komisjonide ligipääsu Tervise Infosüsteemise olevatele andmetele;
- töötatakse välja meetmed ajateenistuse ja reservteenistuse väärtustamiseks;
- leitakse kohased meetmed tegevväelaste värbamise suurendamiseks ja voolavuse vähendamiseks.

2. 2017. AASTA PEAMISED STATISTILISED ANDMED

Kaitseväekohustuslaste registris oli 2017. aasta lõpu seisuga kantud 268 740 kaitseväekohustuslase andmed. Registris oli muuhulgas arvel 36 177 kutsealuse, 225 408 reservis oleva 18-60 aastase meessoost isiku ning 3 287 tegevväelase andmed. Tegevväelaste hulgas oli kokku 319 naissoost isikut.

Kutsealuste ja kaitseväekohustust võtta soovivate naiste terviseseisundi hindamisel tegid Kaitseressursside Ameti arstlikud komisjonid 2017. aastal 12 516 otsust, millede kohaselt 4 531 isikut (36,2%), sh 45 naissoost isikut vastasid kaitseväeteenistuskohustuslase tervisenõuetele. Tervisenõuetele ei vastanud 2 690 isikut (21,5%) ning ajutiselt ei vastanud 5 295 (42,3%) isikut. Kokkuvõttes on kaitseväekohustuslaste terviseseisund näitamas positiivsemat trendi võrreldes eelnevate aastatega.

Ajateenistusse plaaniti kutsuda 2017. aastal 3 275 kutsealust. Lisaks kutsealustele võimaldati ajateenistus läbida 91 vabatahtlikult kaitseväekohustuse võtnud naissoost isikul. Kaitseministri määrusega lubati kehtestatud piirarve ületada 5% ulatuses ning ajateenistuskohustust asus täitma **3 396 kutsealust ja 34 naissoost isikut**. 2016. aasta II poolaastal asus ajateenistusse 2 929 kutsealust ja 28 naissoost isikut (kellest kaks loobusid kohe esimesel päeval ajateenistusse asumisest) ning 2017. aasta I poolaastal 401 kutsealust ja 5 naissoost isikut. Kokku asus teenistusse 3 330 kutsealust ja 31 naissoost isikut, kelle ajateenistus lõppes 2017. aastal (2017. aasta II poolal teenistusse astunute teenistus lõppeb 2018. aasta maikuu). Riigikaitse arengukava 2017-2026 kohaselt hakatakse lähiaastatel ajateenijate arvu suurendama järkjärgult 4000-ni. Jätkuvalt panustatakse ka naissoost isikute seas ajateenistuse populariseerimisele suurendamiseks naiste osakaalu ajateenistuses.

Ajateenistuse läbis ja määrati sõjaaja ametikohale 2017. aastal 2 768 ajateenijat, ennetähtaegselt vabastati teenistusest 632 ajateenijat (sh 7 naissoost ajateenijat). Tervisliku seisundi tõttu vabastati teenistusest 603 ajateenijat, mis teeb 17,9% ajateenistusse asunutest. Võrreldes 2016. aastaga on tervisliku seisundi tõttu väljalangevus mõnevõrra vähenenud (2016.a 19,3%). Ajateenijate vabastamisel oli levinuim põhjus lihasluukonna ja sidekoehaigused.

Alates 2017. aasta 27. nädalal teenistusse kutsumisest on Kaitsevägi asunud osades struktuuriüksustes pilootprojektina teenistust paindlikumalt kohandama eesmärgiga ennetada ajateenistusest väljalangevust tervislikel põhjustel ning võimaldada vajaduse korral senisest personaalsemat lähenemist erinevate terviseprobleemidega või vähemvõimekamate sõdurite suhtes nende teenistuse jätkamiseks. Selle tulemusena on pilootüksustes väljalangevus olulisel määral vähenenud: kui näiteks 2016. aastal 1. jalaväebrigaadis 27. nädalal ajateenistusse asunute seas oli esimese kolme teenistuskoojooksul väljalangevus 6,1%, siis 2017. aastal samal perioodil oli väljalangevuse protsendiks 2,7.

Reservväelaste õppekogunemisi plaanis Kaitsevägi 2017. aastal läbi viia 3 461-le reservväelasele ning õppekogunemistel osales 2 405 reservväelast ehk 69,5% plaanitust. Täiendavalt viidi 2017. aastal läbi lisaõppekogunemine vastavalt Vabariigi Valitsuse korraldusele. Lisaõppekogunemise eesmärk täideti ja saavutati pataljoni piiratud lahinguvalmidus. Lisaõppekogunemine korraldamisega hinnatakse kogu riigikaitse juhtimisstruktuuri tegevust ning lahinguvalmiduse saavutamist. Esmakordselt korraldati lühikese etteteatamisajaga lisaõppekogunemine 2016. aastal.

Ajateenijate arvamusuuring viidi läbi uuel meetodil. Kaitseministeeriumi, Tartu Ülikooli, Tervise Arengu Instituudi ning Kaitseväe Ühendatud Õppeasutuste koostöös on alustatud alates 2016. aastast ajateenijate longituudset ankeedipõhist kompleksuuringut. Ajateenijate kompleksuuringu meetodika

võimaldab jälgida pikaajaliselt isikupõhiselt ajateenija arvamusi ning kogemusi. Seega võimaldab uuring tuvastada tegureid, mis prognoosivad rahulolu ajateenistusega või ennetähtaegset reserviarvamist. 2016. ja 2017. aastal ajateenistuse läbinute osas on võimalik kujundada esimesi võrdlusi 2018. aasta lõpuks.

Asendusteenistuses ehk usulistel ja kõlbelistel põhjustel kaitseväeteenistusest keeldunud kaitseväekohustuslastele mõeldud teenistusliigis oli 1. jaanuari 2018.a seisuga 45 isikut. 2017. aastal esitati kokku 112 taotlust asendusteenistusse asumiseks. Üldise trendina on asendusteenistusse astuda soovivate kaitseväekohustuslaste arv jäänud 2016. aastaga võrreldes samale tasemele.

Tegevväelaste arv kasvas 2017. aastal 35 tegevväelase võrra, ulatudes aasta lõpus 3 287 tegevväelaseni. 2018. aastal plaanitakse jätkata tegevväelaste arvu suurendamist ning kehtivate arengukavade kohaselt peaks tegevväelaste arv 2018. aasta lõpuks suurenema 3380 isikuni.

Kaitseväe peainspektoriteenistus menetles 2017. aasta jooksul 90 registreeritud pöördumist. Pöördujateks olid peamiselt ajateenijad ja palgaline koosseis. Samas laekus avaldusi ka Kaitseväe välistelt isikutelt, kellel on muu otsene huvi Kaitseväe tegevuse vastus (eeskätt ajateenijate lähedased). Ajateenijate osas levinumad pöördumiste põhjused on seotud meditsiiniga ja ennetähtaegselt teenistusest vabastamisega. Tegevväelaste ja tsiviilteenistujate pöördumiste peamised põhjused on otseselt või kaudselt seotud teenistuse tasustamisega.

3. KAITSEVÄEKOHUSTUSLASTE ARVESTUS

Kaitseväekohustuslaste arvestust peab Kaitseressursside Amet kaitseväekohustuslaste registris (edaspidi register). Käesolevas aruandes mõistetakse kaitseväekohustuslaste arvestuse all 17-60 aastaste meeskodanike ja kaitseväekohustuse võtnud üle 18- aastaste isikute registri põhimääruse § 12 loetletud andmete kandmist registrisse ja andmete muudatuste kajastamist kaitseväekohustuslaste registri objektiks oleku ajal. Kaitseväekohustuslaste arvestuse ülevaade on alljärgnevalt ära toodud tabelites 1-4 ning sisaldab alljärgnevate punktide ülevaadet (võrdlusbaasina on tabelites toodud andmed 01.01.2016 seisuga):

- kaitseväekohustuslaste jagunemine registris (tabel 1);
- 2017. aasta jooksul registrisse kantud kutsealuste ja kaitseväekohustuslaste statistika (tabel 2);
- ajateenistusse kutsumata jätmise ja ajateenistusse asumisest vabastamine (tabel 3);
- ajateenistuskohustuse täitmiseks ajapikenduse andmine (tabel 4);

Kokku oli seisuga 01.01.2018 registrisse kantud **268 740** kaitseväekohustuslaste andmed. Registrisse kantud kaitseväekohustuslaste koondnumbri puhul on tegemist selle suurusjärguga, keda on riigil sõjaajal võimalik teenistusse kutsuda. Registris oli muuhulgas arvel **36 177** kutsealuse, **225 408** reservis oleva 18-60 aastase meessoost isiku ning **3 287** tegevväelase andmed. Tegevväelaste hulgas oli kokku **319** naissoost isikut (tabel 1). Endiselt tuleb tõdeda, et kutsealuste arv on jätkuvalt languses, olles vähenenud võrreldes eelmise aruandlusperioodiga **1 646** isiku võrra. Tabelist nähtub, et reservis olevate isikute ja kaitseväekohustuse võtnud isikute arv on kasvanud. Naiste huvi kaitseväekohustuse võtmise vastu on meeste omast suurem, samas ei ole ajateenistuse läbinud naiste arv olulist kasvu saavutanud.

Tabel 1 Kaitseväekohustuslaste jagunemine registris seisuga 01.01.2018

Jrk nr	Kategooria	Arv	
		2016	2017
1	kutsealused¹	37823	36177
2	ajateenijad	2627	2819
	nendest naissoost isikud	12	12
3	asendusteenistujad	92	45
4	tegevväelased	3252	3287
	nendest naissoost isikud	318	319
5	18–60-aastased meessoost isikud (reservis olev isik)	224826	225408
	nendest kaitseväekohustuse võtnud üle 18-aastased isikud	238	372
6	Naissoost isikud (reservis olev isik)	966	1004
	nendest kaitseväekohustuse võtnud naissoost isikud	128	253
	nendest ajateenistuse läbinud naissoost isikud	41	65
	Kokku (1-6)	269586	268740

¹ Kutsealune on 17-27-aastane (k a) meessoost isik, kuni aja- või asendusteenistusse asumiseni või aja- või asendusteenistusest vabastamiseni

2017. aasta jooksul kanti registrisse kokku **6833** kutsealuse ja **401** reservis oleva isiku andmed. Registrisse kantud kutsealuste andmed sisaldavad aastakäike 1990-2000 ning reservis olevate isikute andmed aastakäike 1957-1989 (tabel 2). Kutsealuste osas on registrisse kantavate arv hakanud suurenema. 401 reservis olevate isikute puhul on tegemist aruandlusperioodil Eesti kodakondsuse saanud või kaitseväekohustuse võtnud isikutega.

Tabel 2 Registrisse kantud kutsealuste ja kaitseväekohustuslaste andmed aruandlusperioodil

Jrk nr	Näitaja	17-27 aastased isikud		28-60 aastased isikud	
		2016	2017	2016	2017
1	registrisse kantud	6442	6833	427	401
2	registrist kustutatud (surnud)	51	49	902	815
3	kodakondsusest loobunud	26	34	57	53

Seisuga 1. jaanuar 2018.a on ajateenistusse kutsumata jätmise kehtivaid otsuseid **14 031** (registris arvel olevatest aastakäikudest 1990-2000) ning ajateenistusse asumisest vabastamise kehtivaid otsuseid **3 055**. Ajateenistusse kutsumata jäetud isikute arv kasvas võrreldes eelnevate aastatega. Kutsumata jätmise põhjuste osas domineerib endiselt terviseseisundi mittevastamine kaitseväeteenistuskohustuslase tervisenõuetele – **13 421** juhul. Suurenenud on ka kutsealuste osakaal, kes ei ole läbinud vähemalt põhikooli II kooliastet põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse tähenduses-2017. aastal oli kõnesolevaid kutsealuseid 326 ning 2016. aastal 111. Ajateenistusse asumisest vabastamise osas on peamiseks põhjuseks määratud piirvanuse ületamine – isik on saanud 28-aastaseks, **2 420** juhul (tabel 3). Võrreldes eelnevate aastatega on suurenenud kutsealuste osakaal, kes on süüdi mõistetud karistusseadustiku 8., 9., 13., 15., 18. või 22. peatükis sätestatud kuriteos ning seetõttu ajateenistusse asumisest vabastuse saanud. Registri andmetel on 2017. aastal nimetatud põhjusel vabastuse saanud 260 isikut, 2016. aastal 209. Nagu alljärgnevast tabelist näha, on kasvanud ka kohustusliku sõjaväeteenistuse läbimine välisriigi relvajõududes, mis vabastab isiku ajateenistuskohustuse täitmisest Eesti Kaitseväes. Kui 2014 ja 2015 aastal oli välisriigis kohustusliku sõjaväeteenistuse läbinud või teeninud sõjaväelasena välisriigi relvajõududes vastavalt 2 ja 3 isikut, siis 2017. aastal on sellel alusel ajateenistusse asumisest vabastatud juba 20 kutsealust.

Tabel 3 Ajateenistusse kutsumata jätmise ja ajateenistusse asumisest vabastamise kohta kehtivad otsused aastakäikude 1990-2000 kohta seisuga 01.01.2018

		2016	2017
1. Ajateenistusse kutsumata jätmise		11830	14031
1.1	terviseseisund arstliku komisjoni otsusel ei vasta kaitseväeteenistuskohustuslase tervisenõuetele	11450	13421
1.2	ei ole läbinud vähemalt põhikooli II kooliastet põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse tähenduses	111	326
1.3	on kriminaalasjas kahtlustatav või süüdistatav, kuni kriminaalmenetluse lõpetamiseni	29	44
1.4	kannab vabadusekaotuslikku karistust	8	13
1.5	välislepingus ettenähtud juhul	0	0

1.6	on asunud kõrgharidust omandama arsti või õe erialal	232	227
2. Ajateenistusse asumisest vabastamine		2634	3055
2.1	saanud 28-aastaseks	2101	2420
2.2	süüdi mõistetud karistusseadustiku 8., 9., 13., 15., 18. või 22. peatükis sätestatud kuriteos ja selle eest on talle mõistetud vabadusekaotuslik karistus ning tema andmed ei ole karistusregistrist karistusregistri seaduse kohaselt kustutatud	209	260
2.3	tema andmete kaitseväekohustuslaste registrisse kandmisele eelnenud ajal elanud rahvastikuregistri andmetel katkematult vähemalt seitse aastat välisriigis või on sündinud ja elanud välisriigis tema andmete kaitseväekohustuslaste registrisse kandmisele vahetult eelnenud ajal ning ei ole viie aasta jooksul andmete registrisse kandmisest arvates esitanud kirjalikku taotlust ajateenistusse või asendusteenistusse asumiseks	307	331
2.4	läbi teinud kohustusliku sõjaväeteenistuse välisriigi relvajõududes või on teeninud sõjaväelasena välisriigi relvajõududes vähemalt 12 kuud või läbi teinud asendusteenistuse välisriigis	6	20
2.5	kantud tervishoiutöötajate riiklikku registrisse arsti või õena ning töötab vastaval erialal ja on läbi teinud Kaitseväe nõuetele vastava väljaõppe	11	24
2.6	nimetatud kohtunikuks ning kelle vabastamise ettepaneku on teinud kohtute haldamise nõukoda	0	0

Ajateenistuskohustuse täitmiseks ajapikenduse andmise alused on jagunenud neljaks grupiks: (1) kaitseväeteenistuskohustuslaste tervisenõuetele ajutiselt mittevastamine – kokku **3 323** isikut, (2) lapse ülalpidamine või puudega isiku hooldamine – kokku **850** isikut, (3) hariduse omandamine – kokku **12 809** isikut ning (4) valitaval ametikohal töötamine – kokku **6** isikut. Nagu ka alljärgnevalt tabelist nähtub, antakse kõige enam ajapikendust hariduse omandamiseks. Kokku on ajapikendust antud **16 988** isikule (tabel 4). Võrreldes 2016. aastaga on ajateenistuskohustuse täitmiseks ajapikenduse andmise otsuste hulk vähenenud 1117 võrra. Kõige rohkem on antud ajapikendust hariduse omandamiseks, järgnevad ajapikendus tervisenõuetele ajutise mittevastavuse tõttu ja lapse ülalpidamiseks või puudega inimese hooldamiseks. Hariduse omandamiseks antud ajapikendustest rohkem kui poole moodustavad üldkeskhariduse omandamiseks antud ajapikendused.

Võrreldes eelmise aruandlusperioodiga on suurenenud vaid vähemalt kahe lapse ülalpidamiseks antud ajapikenduste arv (**23** võrra) ja välisriigis kõrghariduse omandamiseks antud ajapikenduste arv (**15** võrra). Muudel alustel antud ajapikenduse otsuste arv on vähenenud.

Tabel 4 Seisuga 01.01.2018 kehtivad otsused ajateenistuskohustuse täitmiseks ajapikenduse andmise kohta

		2016	2017
1	Kaitseväeteenistuskohustuslaste tervisenõuetele ajutise mittevastavuse tõttu	3360	3323
2	Lapse ülalpidamiseks või puudega isiku hooldamiseks	923	850
2.1	lapsevanemana või muu last ülalpidava isikuna peab ülal vähemalt ühte alla kolmeaastast last ning ülalpidamiskohustus tuleneb perekonnaseadusest	511	462

2.2	lapsevanemana või muu last ülalpidava isikuna on kohustatud ülal pidama vähemalt kahte last ning ülalpidamiskohustus tuleneb perekonnaseadusest	308	331
2.3	lapsevanemana või muu last ülalpidava isikuna üksinda peab ülal vähemalt ühte last, kellel puuduvad teised ülalpidamiskohustusega isikud, ja ülalpidamiskohustus tuleneb perekonnaseadusest	14	9
2.4	eelmine KVTS § 54 p.1 (Perekonna ainus toitja)	60	26
2.5	on ainus isik, kes on kohustatud ülal pidama raske või sügava puudega inimest, kellel puuduvad teised ülalpidamiskohustusega isikud	30	22
3	Hariduse omandamiseks	13804	12809
3.1	üliõpilasena valinud ajateenistusse asumise aja (KVTS § 44 lg 2)	1540	1471
3.2	üldkeskhariduse omandamiseks statsionaarses õppes (KVTS § 44 lg 3)	6791	6379
3.3	ilma keskhariduseta kutsealusel on õigus ajapikendusele statsionaarses õppevormis kutseõppe tasemeõppes õppimiseks selle aasta 1. juulini, mille jooksul ta saab 21-aastaseks (KVTS § 44 lg 4)	5190	4665
3.5	õpib sisekaitsealase rakenduskõrgkooli politsei-, piirivalve- või päästeerialal (KVTS § 44 lg 5)	35	31
3.6	välisriigi kõrgkoolis (KVTS § 44 lg 6)	248	263
4	Valitaval ametikohal töötamiseks	18	6
5	Kokku	18105	16988

4. KAITSEVÄETEENISTUSKOHUSTUSLASE TERVISENÕUETELE VASTAVUSE HINDAMINE

Kutsealuse, kaitseväekohustust võtta sooviva isiku, asendusteenistuja ja reservis oleva isiku terviseseisundi kaitseväeteenistuskohustulase tervisenõuetele vastavuse hindamist viib läbi Kaitseressursside Ameti juures asuv arstlik komisjon. Ülevaade kaitseväekohustuslaste terviseseisundi hindamise tulemustest Kaitseressursside Ameti arstlikes komisjonides 2017.a kajastub tabelites 5-7.

Aruandlusperioodil toimus kokku 411 arstlikku komisjoni 14 piirkonnas. Kõige rohkem komisjone viidi läbi Tallinnas (36% komisjonide üldarvust) ning Tartus (14% komisjonide üldarvust).

2017. aastal väljastas Kaitseressursside Amet kutsealustele ja kaitseväekohustust võtta soovivatele naissoost isikutele **25 956** kutset arstlikku komisjoni ilmunuks (sh 78 kutset naissoost isikutele), mis on 2 228 võrra rohkem kui eelmisel aastal. Kokku langetasid arstlikud komisjonid **12 516** otsust, millest **4 531** otsuse (36,2% otsuste üldarvust) kohaselt tunnistati isik kaitseväeteenistuskohustulase tervisenõuetele vastavaks, sh **45** naissoost isikut. Täpsem arstlike komisjonide poolt langetatud otsuste jaotus on ära toodud tabelis 5.

Tabel 5 Kutsealuste ja naissoost isikute terviseseisundi hindamine

		2016	2017
1	Väljastatud kutseid arstlikule läbivaatusele:	23728	25956
	nendest naissoost isikud	112	78
2	Arstlikule läbivaatusele ilmunud	14966	14996
3	Arstliku komisjoni otsused, sh:	12211	12516
	3.1 vastab kaitseväeteenistuskohustulase tervisenõuetele	3922	4531
	nendest naissoost isikud	55	45
	3.2 ajutiselt ei vasta kaitseväeteenistuskohustulase tervisenõuetele	5247	5295
	nendest naissoost isikud	8	4
	3.3 ei vasta kaitseväeteenistuskohustulase tervisenõuetele	3042	2690
	nendest naissoost isikud	2	0

Reservis olevatele isikutele väljastati 2017. aastal **388** kutset arstlikku komisjoni ilmunuks ning arstlikule läbivaatusele ilmus **319** isikut. Kokku langetati reservis olevate isikute kohta **247** arstliku komisjoni otsust, millest **51** juhul tunnistati reservis olev isik kaitseväeteenistuskohustulase tervisenõuetele vastavaks (tabel 7). Reservis olevate isikute osas on kaitseväeteenistuskohustulase tervisenõuetele vastavuse hindamise otsuste vähesus tingitud asjaolust, et terviseseisundi hindamine viiakse läbi ainult juhul, kui isik on Kaitseressursside Ametit teavitanud oma terviseseisundi muutumisest.

Tabel 6 Reservis olevate isikute terviseseisundi hindamine

		2016	2017	
1	Väljastatud kutseid arstlikule läbivaatusele	672	388	
2	Arstlikule läbivaatusele ilmunud	468	319	
3	Arstliku komisjoni otsused, sh:	412	247	
	3.1	vastab kaitseväeteenistuskohustuslase tervisenõuetele	137	51
	3.2	ajutiselt ei vasta kaitseväeteenistuskohustuslase tervisenõuetele	110	83
	3.3	ei vasta kaitseväeteenistuskohustuslase tervisenõuetele	165	113

2017. aastal Kaitseressursside Ameti arstlike komisjonide poolt tehtud otsuste järgi on domineerivateks põhjusteks, miks isik ei vasta või ajutiselt ei vasta kaitseväeteenistuskohustuslase tervisenõuetele, lihasluukonna ja sidekoehaigused ning psüühika- ja käitumishäired (tabel 7). Võrreldes 2016. aastaga on sagedamini esinevate diagnooside jaotus jäänud samaks.

Tabel 7 Diagnooside esinemissagedus Kaitseressursside Ameti arstlikes komisjonides tehtud otsuste põhjal

Jrk nr	Otsuse liik	1.			2.			3.		
		Diagnoos	Arv	%	Diagnoos	Arv	%	Diagnoos	Arv	%
1	Vastab kaitseväeteenistuskohustuslase tervisenõuetele	Lihaskonna ja sidekoehaigused	802	60	Silma- ja silmanuste haigused	386	29	Hingamiselundite haigused	150	11
2	Ajutiselt ei vasta kaitseväeteenistuskohustuslase tervisenõuetele	Lihaskonna ja sidekoehaigused	2372	55	Psüühika- ja käitumishäired	1256	29	Vereringeelundite haigused	665	15
3	Ei vasta kaitseväeteenistuskohustuslase tervisenõuetele	Psüühika- ja käitumishäired	995	45	Lihaskonna ja sidekoehaigused	844	38	Närvisüsteemihaigused	389	17

Alates 2017. a II poolaastast on Kaitseressursside Ameti arstlikud komisjonid saanud terviseseisundi hindamise otsuse tegemisel lähtuda ka Tervise Infosüsteemi kantud andmetest, juhul kui isik on selleks nõusoleku andnud. Vastava nõusoleku saamine kutsealustelt on osutunud suureks väljakutseks, kuna andmete avamine on võimalik vaid elektrooniliselt Tervise Infosüsteemi patsiendiportaalis. Ligipääsu rakendumise järgselt on nelja kuu jooksul oma andmed avanud keskmiselt vaid 25% arstliku komisjoni läbinud kutsealustest ning nõusoleku andmata jätmise taga ei ole üldjuhul kutsealuse soovimatus või teadmatus, vaid enamjaolt on takistuseks muud probleemid (nt ID-kaardi või paroolide puudumine, aegunud sertifikaadid jne).

Arstlike komisjonide tegevuse tõhustamisel on eesmärgiks liikuda suunas, kus Tervise Infosüsteemis olevate andmete põhjal on ajateenistusse asumist välistavate terviseandmete olemasolul võimalik terviseseisundi vastavust kaitseväeteenistuskohustuslase tervisenõuetele hinnata ilma isikut arstlikku komisjoni kohale kutsumata, mis vähendaks nii arstlike komisjonide töökoormust kui ka oleks kaitseväekohustuslaste suhtes vähem koormav. Kaitseväeteenistuskohustuse täitmise korraldus muutuks olulisel määral tõhusamaks, kui arstlike komisjonide ligipääs Tervise Infosüsteemis olevatele andmetele ei toimuks nõusoleku alusel, vaid isikule jääks võimalus soovi korral oma andmed arstliku komisjoni jaoks sulgeda.

5. AJATEENISTUSSE KUTSUMINE

2017. aasta jooksul planeeriti ajateenistusse kutsuda² **3 275** kutsealust. Kaitseministri määrusega lubati kehtestatud piirarvu ületada 5% ulatuses. Samuti võimaldati ajateenistusse asuda **91** naissoost isikul. Ajateenistuskohustust asus täitma **3 396** kutsealust ja **34** naissoost isikut. Lähtuvalt üksuste ettevalmistustsükli dünaamikast kestab 1. ja 27. nädalal ajateenistusse asunud kutsealuste teenistus 11 kuud ning 40. nädalal teenistusse asunutel 8 kuud. Kõige rohkem kutsealuseid (sealhulgas naissoost isikud) asus ajateenistuskohustuse täitmisele 27. nädalal – **1886**. Kogunemiskohta ilmus kokku **3 455** kutsealust, kellest **37**-le määrati terviseseisundi tõttu korduv arstlik läbivaatus ning **22** kutsealust saadeti väeosast tagasi. Kogunemiskohta jättis ilmumata kokku **244** kutsealust (**6,6%** kutsealustest, kes pidid asuma ajateenistusse).

Tabel 8 Ajateenistusse kutsumine 2017 (sulgudes on toodud naissoost isikute näitajad)

		Nädal			KOKKU
		1.	27.	40.	
1	Ajateenistusse kutsutavate isikute planeeritud arv - sulgudes naissoost isikute arv	370 (9)	1807 (60)	1098 (22)	3275 (91)
2	Väljastatud otsuseid ajateenistusse asumiseks	536 (5)	2401 (26)	1483 (10)	4420 (41)
3	Alustatud täiendavaid menetlusi	100 (0)	441 (4)	244 (2)	785 (6)
4	Kogunemiskohta mitteilmunud	38	108	98(1)	244 (1)
5	Kogunemiskohta ilmunud	412 (5)	1885 (22)	1158 (7)	3455 (34)
6	Kogunemiskohas tervise seisundi tõttu määratud korduv arstlik läbivaatus	8	9	20	37
7	Väeosast tagasi saadetud	3	12	7	22
8	Ajateenistusse toimetatud	401 (5)	1864 (22)	1131 (7)	3396 (34)

Tervikuna täideti ka 2017. aastal ajateenistusse kutsumise plaan täielikult ning kõik väeüksused komplekteeriti ka ettenähtud ülekattega, et osaliselt kompenseerida teenistuse käigus väljalangevust.

Paraku ajateenistusse mitteilmunute hulk on endiselt kasvujoones. Kaitseressursside Amet on 2017. aastal algatanud seoses ajateenistusse mitteilmumisega 221 väärtemenetlust. 01.01.2018 seisuga on väärtemenetlus läbi viidud 128 isiku suhtes. 112 isikule on tehtud otsus ning 16 isikule lõpetamise määrus. 01.01.2018 seisuga on 2017. aastal alustatud väärtegade suhtes kokku määratud rahatrahve 52 460 euro ulatuses, keskmine rahatrahvi suurus on olnud 468 eurot.

Aruandlusperioodil esitati sunniraha sissenõudmiseks 1031 täitmisavaldust 118 000 euro ulatuses. Kohtutäiturite kaudu on sisse nõutud sunniraha täies mahus 646 korral, 68 900 euro ulatuses. Kohtutäituritele sissenõudmiseks esitatud sunniraha suurus on keskmiselt 103 eurot.

² Kaitseministri 9. oktoobri 2015. a määrusega nr 24 “2017. aasta kutsealuste ja naissoost isikute ning osaliselt 2019. aasta kutsealuste ajateenistusse asumise tähtajad ja nende arvuline jagunemine ajateenijate väljaõppega tegelevate struktuuriüksuste vahel ning ajateenistuse kestus“

6. AJATEENISTUS

Aruande ajateenistuse peatükis võetakse aruandlusperioodiks 2016. aasta II poolaasta kuni 2017. a I poolaasta lähtuvalt ajateenistusse kutsumise ja üksuste ettevalmistamise tsüklist. Käesolev peatükk annab ülevaate ajateenistuse läbinute ja ennetähtaegselt teenistusest vabastatute arvulisest suhtest ning vabastamise peamistest põhjustest. Eraldi on välja toodud naissoost isikute arvuline osalus ajateenistuses.

2016. aasta II poolaastal asus ajateenistusse **2 929** kutsealust ja 28 naissoost isikut (sh kaks naist, kes loobusid kohe esimesel päeval ajateenistusse asumisest ning neid ei võetud väeosas arvele) ning 2017. aasta I poolaastal **401 kutsealust** ning 5 naissoost isikut, kokku **3 330** kutsealust (sh lubatud **5%** ülekate) ja 31 naissoost isikut. Sarnaselt eelnevatele aastatele komplekteeriti ja õpetati väljaõppetsükli käigus välja Kaitseväge sõjaaja üksuste ettevalmistamise kavas ettenähtud üksused, ehk osaliselt või täielikult kaks jalaväepataljoni mõlema jalaväebrigaadi tarbeks ning 1/3 kuni 1/6 brigaadide ja keskalluvusega lahingutoetusüksustest.

Ajateenistuse lõppedes määrati sõjaaja ametikohale **2 768** ajateenijat (sh 25 naissoost ajateenijat). Ajateenijate väljalangevusest hoolimata suutis Kaitseväge kõik ajateenijate baasil ettevalmistatavad reservüksused komplekteerida ja väljaõpetada vastavalt reservüksuste ettevalmistamise kavadele, kuna väljalangevust kompenseeritakse muuhulgas ajateenijate ülekattega teenistusse kutsumisega ning vajadusel täitmata jäänud ametikohtade mehitamisega eelnevatel aastatel kiirreageerimisstruktuurist väljaarvatud reservväelastega.

Ajateenijate väljalangevuse peamiseks põhjuseks väljaõppe perioodil on endiselt **tervisliku seisundi mittevastavus tervisenõuetele** (aluseks kaitseväeteenistuse seaduse § 56 lg 2 p 1). Selle alusel vabastati 2017. aastal ennetähtaegselt teenistusest **603** ajateenijat, mis teeb **17,90%** ajateenistusse asunutest. Võrreldes 2016. aastaga on väljalangevus tervisliku seisundi mittevastavuse tõttu vähenenud- 2016. a oli väljalangevus 19,30%. Muud ajateenistuse katkemise põhjused oli seotud ülalpidamiskohustuse täitmisega perekonnaseaduse tähenduses ning tekkinud raske perekondliku olukorraga.

Ennetähtaegselt vabastati ajateenistusest 7 naissoost isikut, kellest 6 kasutas kaitseväeteenistuse seadusest tulenevat õigust (kaitseväeteenistuse seaduse § 82 lg 11) loobuda ajateenistusest 90 päeva jooksul alates ajateenistusse asumisest.

Endiselt on levinumad põhjused ajateenijate teenistusest vabastamisel lihasluukonna ja sidekoehaigused (**41,8%**) ning psüühika- ja käitumishäired (18,9%). Muud erinevad tervislikud põhjused moodustavad kokku 29,9%. Enamesinevate diagnoosigruppide võrdlus eelnevate aastatega on toodud tabelis 9.

Tabel 9 Enamesinevate diagnoosigruppide võrdlus ajateenistusest vabastamisel tervislikel põhjustel

Diagnoosigrupp	% 2013	%2014	%2015	%2016	%2017
psüühika- ja käitumishäired	27,4	25,7	17,6	19,3	18,4
lihasluukonna ja sidekoehaigused	41,4	38,1	31	40,7	41,8%
vigastused	4,4	7	6,3	6,8	9,5%

KVTS § 82 lg 4 sätestab **naissoost isikute ajateenistusse kutsumise** ja volitab kaitseministrit kehtestama naissoost ajateenijate ajateenistusse kutsumise tähtajad, teenistuskohad, teenistuse pikkuse ning teenistusse kutsutavate naissoost isikute arvu. Ajateenistusse asunud naissoost isikul on õigus loobuda ajateenistusest 90 päeva jooksul.

2016. aasta II ja 2017. aasta I poolaastal asus ajateenistusse 31 naissoost isikut, kellest 25 määrati sõjaaja ametikohale. Kui ajateenistusest vabastati ennetähtaegselt 7 naissoost ajateenijat omal soovil, siis üks ajateenija, kes määrati sõjaaja ametikohale, vabastati teenistusest raske perekondliku olukorra tõttu.

2017. aastal muudeti kaitseministri määrust, millega kehtestatakse kutsealuste ajateenistusse asumise tähtajad ning arvuline jagunemine väeüksuste vahel, võimaldades naissoost isikutel asuda ajateenistusse kõikidesse väljaõppega tegelevatesse väeüksustesse. Muudatuse eesmärgiks oli laiendada vabatahtlikult ajateenistusse asuvate naissoost isikute võimalusi valida endale sobilikuma väljaõppega väeüksus. Muudatuse loodetava mõjuna nähakse naissoost isikute suurenevat motivatsiooni ja tahet läbida ajateenistus.

Naissoost isikute jagunemine ajateenistusse asumise aegade vahel ning nende sõjaaja ametikohale määramine 2017. aastal on välja toodud tabelis 10.

Tabel 10 Naissoost isikute ajateenistuse läbimine 2017. aastal

Kutsumise aeg	kaitseministri määrus	Võeti ajateenistusse	Vabastati omal soovil/tervi sega	Lõpetas ajateenistuse ja arvati reservi 2017. aastal
1. nädal (2017)	9	5	3	2
27. nädal (2016)	16	15	4	11
40. nädal (2016)	6	11	0	11
KOKKU	31	31	7	24

2017. aasta 1. aprillil jõustus seadusemuudatus, millega loodi lisavõimalus kaitseväelastele määratud distsiplinaararesti täideviimiseks Politsei- ja Piirivalveameti arestimajades. Kuna Kaitseväel puudub vajalik hulk nõuetele vastavaid arestimaju, siis viimastel aastatel pole olemasolevate puuduste tõttu areste enam saadud määrata, mis toob aga kaasa kaitseväedistsipliini nõrgenemise. Praktika näitab, et areste on tulnud määrata peamiselt ajateenijatele. Alates seadusemuudatuse jõustumisest on Politsei- ja Piirivalveameti arestimajades viidud täide distsiplinaararesti 12-l korral. Põhja prefektuuris 3 aresti, Ida prefektuuris 4 ja Lääne prefektuuris 5 aresti. Kõige pikem karistus oli 14 päeva ning kõige lühem 3 päeva. Kõige pikem karistus määrati käsu täitmisest keeldumise tõttu. Lisaks määrati karistusi ka vara lõhkumise, väeosast omavolilise lahkumise, narkootilise aine tarvitamise või tarvitamise tunnustega teenistuses viibimise eest.

7. ASENDUSTEENISTUS

KVTS § 58 lõige 1 kohaselt on Kaitseressursside Ametil õigus otsustada kaitseväeteenistuskohustuse asendamine asendusteenistusega kutsealuse motiveeritud taotluse alusel, kui kutsealune on keeldunud kaitseväeteenistusest usulistel või kõlbelistel põhjustel. Seisuga 1. jaanuar 2018 oli asendusteenistuses **45** isikut. 2017. aastal on asendusteenistusse asumiseks esitatud taotluste arv võrreldes eelneva aruandlusperioodiga jäänud samasse suurusjärku. 2016. aastal esitati 106 taotlust ning 2017. aastal on taotlusi esitatud **112**.

Kui varasemalt oli asendusteenistust võimalik läbida peamiselt hooldekodudes, siis 2017. aastast on võimalik teenistus läbida Päästeametis vastavalt 16.09.2016 Kaitseressursside Ameti ja Päästeameti vahel sõlmitud koostöölepele. Hetkel on Päästeametis asendusteenistuses 4 isikut.

Täpsem jaotus asendusteenistuse valdkonnas on ära toodud tabelis 11.

Tabel 11 Asendusteenistus

Jrk nr	Näitaja	Arv
1	Asendusteenistuses seisuga 1.01.2018	45
2	Alustas asendusteenistust	50
3	Lõpetas asendusteenistuse	97
4	Esitatud taotlusi asendusteenistusse asumiseks	112

8. ÕPPEKOGUNEMISED

2017. aastal planeeriti kaitseministri määrusega³ kutsuda õppekogunemistele 3 461 reservväelast. Lisaks nähti määrusega ette 400 vabatahtliku osalemise võimalus. Õppekogunemiste eesmärgiks on korrata ja täiendada teadmisi, oskusi ning harjutada üksuste koostegevust

Õppekogunemistele kutsuda plaanitud 3 461 reservväelasest osales õppekogunemistel 2017. aastal 2 405 (69,5% planeeritust) ning lisaks 316 vabatahtlikku, mis on võrreldes 2016. aastaga parem tulemus. Osalusprotsendi kujunemisel on endiselt probleemiks asjaolu, et väljasaadetud kutsetest ei jõudnud adreessadini 21,8% ning õppekogunemistele ei ilmunud 20,1% kutsutest. Kutsututest 12,5% vabastati perekondlikul või majanduslikul põhjusel.

Juba teistkordselt viidi 2017. aastal läbi lisaõppekogunemine vastavalt Vabariigi Valitsuse 06.12.2017 korraldusele nr 356, mis toimus vahemikul 06.-10. detsembril. Lisaõppekogunemise eesmärk täideti ja saavutati pataljoni piiratud lahinguvalmidus: 698-st ametikohast komplekteeriti 540 ehk 77%. Osalusprotsenti mõjutas asjaolu, et välisriikides viibimise ja tervisliku seisundiga seoses andis Kaitsevägi lisaõppekogunemisest vabastuse kokku 144-le reservväelasele (mida tegeliku ohuolukorra ilmnedes ei tehtaks); selleta oleks pataljoni komplekteerituse protsent olnud kõrgem.

Lisaõppekogunemise eesmärk oli harjutada kogu riigikaitse juhtimisstruktuuri juhtimistegevust ning hinnata allüksuste lahinguvalmiduse saavutamist.

2018. aasta 1. jaanuaril jõustus kaks reservväelasi puudutavat määruse muudatust. Esiteks Vabariigi Valitsuse määruse muudatus⁴, millega tõsteti õppekogunemisel osalevate reservväelastele makstavat toetuse suurust kümne euro võrra. Sõduri ametikohal tõsteti toetust 37 euron, allohvitseri ametikohal 40 euron ning ohvitseri ametikohal 50 euron õppekogunemisel osalemise päeva eest. Toetust arvestatakse ja makstakse õppekogunemisel osalevatele reservväelastele osalemise kalendripäeva põhiselt. Lisaks jõustus kaitseministri määruse muudatus⁵, millega suurendati välisriikides elavate ning õppekogunemisele saabuvate (ja puhkusel käivate ajateenijate) transpordikulude hüvitist 70-lt eurolt 125 euron. Tegemist on ühekordselt makstava hüvitisega. Riigisiselt lisaõppekogunemisele saabumise transpordikulude hüvitamine seoti lahti rahvastikuregistri järgsest elukohast ning transpordikulud hakatakse hüvitamine vastavalt reservväelase poolt näidatud saabumise asukohast kuludokumendi alusel. Nimetatud muudatuste eesmärk on vähendada reservväelaste rahulolematust tasustamisega ning suurendada nende kaasatust ja huvi õppekogunemistel ning riigikaitstes osalemiseks.

³ Kaitseministri 23.09.2016 määrus nr 20 „2017. aasta õppekogunemiste aegade ja neis osalevate reservväelaste arvu kehtestamine“.

⁴ Vabariigi Valitsuse 03.01.2017 a määrus nr 1 „Ajateenija ja asendusteenistuja toetuse, reservväelasele õppekogunemisel osalemise aja eest makstava toetuse ning ajateenija ja asendusteenistuja lapse toetuse ulatus ja maksmise kord“

⁵ Kaitseministri 6.02.2013.a määrus nr 7 „Ajateenijale ja õppekogunemisel osalenud reservis olevale isikule sõidukulu hüvitamise tingimused, ulatus ja kord“.

9. KUTSEALUSTE, AJATEENIJATE JA RESERVVÄELASTE ARVAMUSUURINGUD

Kaitseministeeriumi, Tartu Ülikooli, Tervise Arengu Instituudi ning Kaitseväe Ühendatud Õppeasutuste koostöös on alustatud alates 2016. aastast ajateenijate longituudset ankeedipõhist kompleksuuringut. See uuring asendab kuni 2015. aastani Kaitseressursside Ameti poolt tellitud ajateenijate ankeetküsitluse.

Ajateenijate kompleksuuringu meetodika võimaldab jälgida pikaajaliselt isikupõhiselt ajateenija arvamusi ning kogemusi. Seega võimaldab uuring tuvastada tegureid, mis prognoosivad rahulolu ajateenistusega või ennetähtaegset reserviarvamist. Tänu isikupõhisele anketeerimisele on võimalik hiljem kriitilise massi täitumisel jälgida nende isikute hoiakuid, motivatsiooni ning arvamusi ka reservväelastena.

Praegusel hetkel on võimalik analüüsida 2016. aastal ajateenistusse võetud ajateenijate arvamusi ja kogemusi. Ka 2017. aastal teenistusse asunud ajateenijate esimene küsitluslaine on läbi viidud, kuid teine küsitluslaine leiab aset 2018. aasta kevadel. Seega on võimalik trende tuvastama hakata 2018. aasta kevadise küsitluslaine andmete sisestamise, puhastamise ja töötlemise järel.

Ajateenijate kompleksuuringus kogutud andmete põhjal tehtud analüüse on esitletud erinevatel konverentsidel, konverentsikogumikes ning mitmetes artiklites. 2018. aastal ilmub ka ajakirja Sõjateadlane erinumber, mis sisaldab kogutud materjali sügavamaid käsitlusi (ajateenijate tüpologia, füüsilise võimekuse muutused, rahulolu ajateenistusega, ennetähtaegselt reservi arvamise muustrid, ajateenija mured, huvi tegevteenistuse suhtes jne).

Lühidalt välja tuues olulisemaid uuringutulemusi, tuleb juhtida tähelepanu sellele, et isikliku avalduse alusel teenistusse tulnud ajateenijad on positiivsemalt meelestatud ning peavad paremini koormusele vastu (kui 2009. aastal oli isikliku avalduse alusel tulnud ajateenijaid 10%, siis 2016. aastal oli neid ligi 40%). Ligi 80% isikliku avalduse alusel teenistusse tulnutest olid ajateenistusega igati rahul või pigem rahul. Isikliku avalduse alusel teenistusse tulnud ajateenijad on reeglina ka nooremad ning nende puhul on kaebusi tervise suhtes oluliselt vähem. Selles grupis on ka üldfüüsilise testi sooritamise tulemused keskmisest paremad.

Huvi tegevteenistusse astumise suhtes langeb ajateenistuse jooksul. Kui ajateenistuse alguses on sellest huvitatud 14% ning seda võimalust kaalus 33%, siis ajateenistuse lõpus on need näitajad vastavalt 12% ja 23%. On võimalik ka täheldada, et negatiivse hoiakuga ajateenistusse tulnul on see hoiak püsiv läbi kogu perioodi.

2018. aastal jätkub ajateenijate kompleksuuringu läbiviimine ning aasta lõpus on võimalik visandada esimesi võrdlusi 2016. ja 2017. aastal ajateenistusse asunud ajateenijate vastuste põhjal.

2017. aastal viidi läbi ka pilootuuringuna ankeetküsitlus õppusel Kevadtorm osalenud reservväelaste (N=98) seas. Saadud tulemuste põhjal kavandatakse 2018. aasta õppusel SIIL ulatuslikumat reservväelaste ankeetküsitluse, mis uurib motivatsiooni, rahulolu õppuse korraldamise ning info jagamisega, hinnangut tervisele ja arvamusi julgeolekukorraldusest.

10. TEGEVVÄELASED

Tegevväelaste arv suurenes 2017. aastal **35** tegevväelase võrra, ulatudes aasta lõpus **3 287** tegevväelaseni. Riigikaitse arengukava (RKAK) 2017-2026 näeb ette tegevväelaste arvu tõstmise **3759** tegevväelaseni 2026. aastaks, RKAK-i rakenduskava kohaselt oli planeeritud 2017. aasta lõpuks saavutada **3360** tegevväelase tase, millest on mahajäämus -73 tegevväelast. Sõjaväelise kvalifikatsioonile vastavate täidetud ametikohtade arv Kaitseväes ja Kaitseleiidus on kajastatud tabelis 13 (näitena: vanemohvitseri väljaõpet nõudvatest ametikohtadest on täidetud 582 seisuga 31.12.2017).

Tabel 13. Tegevväelaste arv ametikohtadel sõjaväelise auastme alaliikide lõikes Kaitseväes ja Kaitseleiidus

Ametikoha auastme alaliik	Teenistuses ametikohtadel 2017 alguse seisuga	Teenistuses ametikohtadel 31.12.2017seisuga
Kõrgemad ohvitserid	9	12
Vanemohvitserid	552	582
Nooremohvitserid	542	526
Vanemallohvitserid	1094	1134
Nooremallohvitserid	646	772
Sõdurid	195	55
Kadetid	157	142
Kokku teenistuses	3195	3223
Lapsehoolduspuhkusel	57	64

** andmed ei sisalda lapsehoolduspuhkusel olevaid tegevväelasi*

2017. aastal värvati Kaitseväge ja Kaitseleitu kokku 305 tegevväelast (2016. aastal oli värvatute hulk 308 ja 2015. aastal 384), teenistusest lahkus 270 tegevväelast (2016 lahkus 285 ja 2015 lahkus teenistusest 253 tegevväelast). Sõdurite arvu vähenemine ja nooremallohvitseride arvu kasv on seotud Scouts-pataljonis uue koosseisutabeli kehtestamisega alates 01.01.2017, kus sõduri ametikohad muudeti nooremallohvitseride ametikohtadeks.

2017. aastal kogu personalivoolavus tegevväelaste hulgas oli 10% ning vabatahtlik voolavus 8,4%.

III kvartali lõpuks oli tegevväelaste arv saavutanud, hoolimata mahajäämusest sihttasemele, läbi aegade kõrgeima taseme (3318). Ootuspäraselt, nagu kõigil eelnevatel aastatel, langes tegevväelaste arv IV kvartalis. Seda nii madala värbamistulemuse kui teenistusest lahkumise tõttu.

Endiselt jääb viimaste aastate suurim tegevväelaste arvukuse kasv aastasse 2015 (lisandus 131 tegevväelast).

Hoolimata 2015. aasta tugevast hüpest on viimase viie aasta keskmine kasv on siiski vaid 36,2 tegevväelast aastas. Üheks oluliseks põhjuseks saab pidada tegevväelaste palgataseme liialt madalat palgapositsiooni võrreldes riigi keskmise palgaga võttes arvesse tegevväelase elukutsesele esitatavaid nõudeid.

11. PEAINSPEKTORITEENISTUS

Kaitseväe peainspektoriteenistuse põhiülesandeks inspekteerida Kaitseväe struktuuriüksusi sõjaväelise väljaõppe ja sisekorra kontrollimiseks, menetleda kaitseväelaste ja Kaitseväega teenistus- või töösuhtes olevate isikute avaldusi ning osaleda Kaitseväe plaanide ja kavade koostamisel. Peainspektori ja peainspektoriteenistuse õigusvahemehe poole võivad pöörduda oma teenistusalaste küsimustega kõik kaitseväelased ja Kaitseväega teenistus- või töösuhtes olevad isikud ilma käsuliini järgimata ning peainspektoriteenistuse töötajad on oma tegevuses sõltumatud teistest ülematest peale Kaitseväe juhataja.

2017. aastal menetles Kaitseväe peainspektoriteenistus kokku **90** pöördumist, millest 36 esitati ajateenijate, 45 tegevväelaste või Kaitseväe tsiviilteenistujate poolt ning 8 pöördumist Kaitseväega otseselt mitteseotud isikute poolt, üks pöördumine tehti anonüümselt. Pöördumiste arv võrreldes 2016. aastaga on jäänud peaaegu samaks, kuid võrreldes 2015. aastaga on pöördumiste arv kasvanud tunduvalt, 2015.a tehti 24 pöördumist.

Ajateenijate osas jätkub varasem tendents, levinumad pöördumiste põhjused on seotud meditsiiniga ja ennetähtaegselt teenistusest vabastamisega seoses perekondliku olukorra tõttu.

Tegevväelaste ja tsiviilteenistujate pöördumised on valdavalt seotud distsiplinaarvõimu, puhkuse ja teenistuse tasustamisega.

12. OLULISEMAD TEGEVUSED 2018. AASTAL

1. 2018. aastal jätkab Kaitseministeeriumi valitsemisala kaitseväekohustuslaste arvestust, kaitseväeteenistuskohustuslaste tervisenõuetele vastavuse hindamist, ajateenistusse kutsumist ning reservüksuste ettevalmistamist samas mahus eelnevate aastatega.
2. 2017. aastal koostati Kaitseministeeriumis kaitseväeteenistuse seaduse ja teiste eriseaduste muutmise väljatöötamiskavatsus ning seaduste muudatuste eelnõu, mille eesmärgiks on täiendavate sunnimeetmete rakendamine kaitseväekohustuse täitmisest kõrvalehoidjate suhtes. Täiendavate sunnimeetmetena nähakse teatavate õiguste ja lubade andmise ning kehtivuse piiramist nende suhtes, kes korduvalt ja tahtlikult hoiavad kõrvale kas Kaitseressursside Ameti arstlikus komisjonis tervise seisundi hindamisest, ajateenistusse või õppekogunemisele asumisest. 2018. aastal toimuvad Kaitseministeeriumi eestvedamisel meetmete rakendamiseks ettevalmistavad tegevused, mis hõlmavad endas teiste asjassepuutuvate asutuste andmekogudele tehnilise võimekuse ja andmevahetuse tagamise.
3. 2018. aastal on planeeritud korraldada õppekogunemisi kokku 7520 reservväelase osalusega, kellest 6808 on planeeritud kutsuda suurõppusele „SIIL 2018“. 2018. aastal korraldatav suurõppus viiakse läbi juba teistkordselt (esmakordselt korraldati suurõppus 2015. aastal). Sel aastal on fookuses maakaitseüksuste kokkuharjutamine. Lisaks võimaldatakse vabatahtlikult õppekogunemistel osaleda kuni 400-l reservväelasel.
4. Jätkatakse kaitseväekohustuslaste iseteenindusportaali loomise protsessiga, mis eeldatavasti valmib 2019. aasta II poolaastal. Iseteenindusportaal luuakse kaitseväekohustuslastele teatiste, otsuste ja kutsete elektrooniliseks kättetoimetamiseks. Kodanike ja Kaitseministeeriumi valitsemisala vaheline suhtlus lihtsustub ning adressaatide jaoks muutub dokumentidega tutvumine kiiremaks ja mugavamaks.
5. Kaitseministeeriumi valitsemisalas jätkatakse Riigikaitse arengukavas 2017-2026 püstitatud eesmärgi, suurendada ajateenistusse võetavate kutsealuste arvu, täitmist. Eesmärgi kohaselt suurendatakse arengukavas ettenähtud perioodil kutseluste arvu 4000-ni järkjärgult arvestades Kaitseväe taristu võimalusi ning instruktorkooseisu juurdekasvu.
6. Seoses eesmärgiga suurendada ajateenijate arvu, jätkuvad tegevused ka ajateenistusest väljalangevuse vähendamiseks ning naissoost isikutes ajateenistuse vastu huvi tõstmiseks. Kaitseväe ja Kaitseressursside Ameti poolt koostatud statistikatest nähtub, et kutsealuste seas, kes asuvad ajateenistuskohustust täitma vabatahtlikult, on väljalangevus madalam. Vabatahtlikkus ja kõrge motivatsioon on oluline näitaja ka õppekogunemisele kutsutud reservväelaste osaluse protsendi kujunemisel. Seega tuleb leida meetmed, mis väärtustavad ajateenistust ja reservteenistust nii kodanikus kui ka ühiskonnas tervikuna.
7. Kaitseväeteenistuskohustuse täitmise süsteemi tõhustamisel on oluliseks eesmärgiks loobuda nõudest, mille kohaselt saavad arstlikud komisjonid ligipääsu Tervise Infosüsteemi andmetele vaid juhul, kui isik on andnud selleks eraldi nõusoleku. Lisaks jätkatakse arstlike komisjonide tööpraktika ühtlustamist alates 2018. aasta 1. jaanuarist kehtestatud tervisenõuete rakendamisel.
8. 2018. aasta oluliseks prioriteediks on Riigikaitse arengukavas 2017-2026 planeeritud tegevväelaste arvu sihttaseme saavutamine, et vähendada mahajäämust eesmärgist. Selleks on

vaja leida ja rakendada kohased meetmed tegevväelaste värbamise suurendamiseks ja voolavuse vähendamiseks.

9. Jätkatakse ajateenijate kompleksuuringu läbiviimist ning 2018. aasta lõpus on võimalik visandada esimesi võrdlusi 2016. ja 2017. aastal asjateenistusse asunud ajateenijate vastuste põhjal.
10. Analüüsitakse 2017. aastal Kaitseväe ajateenijate väljaõppega tegelevates struktuuriüksustes alustatud pilootprojekti mõju ajateenistusest väljalangevusele.